

แนวทางการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหม
บ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
A Management Guideline for Nong Sai
Ngam Silk Weaving Group, Chum Het
Sub-district, Mueang District, Buriram Province

อุทิศ ทาหอม¹
จริญญา ดวดไธสง²
อันทิกา คงประโคน³

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม จัดเวทีระดมสมองร่วมกับกลุ่มสตรีทอผ้าไหม เป็นต้น ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนได้ร่วมกันตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าไหมขึ้นในปี พ.ศ. 2551 โดยงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลชุมเห็ด จำนวน 20,000 บาท และนอกจากนี้สมาชิกก็ได้ร่วมกันระดมเงินทุนเพื่อเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มสตรีทอผ้าไหมหนองไทรงามได้มีการปรับปรุงดัดแปลงลวดลายให้ทันสมัย ได้แก่ ลายแมงมุมและลายนาคระโจงม จนได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันได้มีการขายที่บ้านประธานกลุ่ม การขายออนไลน์ ส่งขายศูนย์สินค้าและของฝากจังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 ถนนคนเดินเขาระกากรบุรีรัมย์ และมีการจัดแสดงสินค้าของสำนักงานพัฒนาชุมชน เช่น งานกาชาดงานแสดงสินค้า (OTOP) ของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, องค์ความรู้ชุมชน, ผ้าไหม, การบริหารจัดการ

Abstract

This research article aimed to 1) study the development of Ban Nongsai Woven Silk Group, Chum Het Sub-district, Mueang District, Buriram Province, and 2) study the body of knowledge in management of Ban Nong Sai Ngam silk products of Ban Nongsai Woven Silk Group, Chum Het Sub-district, Mueang District, Buriram Province. The data were collected from related documents, an in-depth interview, a focused group discussion, open brainstormed discussion with the women silk woven group, etc. The results revealed the women silk woven group was founded by the community in 2008 with supporting fund of 20,000 baht from Chum Het Sub District Administration Organization. Moreover, the members of the group jointly gathered money as an operational cost. At present, Ban Nongsai Women Woven Silk Group has improved and adapted modern patterns such as “Spider Pattern” and “Nak Krajom Pattern” which draw lots of interest from customers. The products now have been sold at the house of the header, online, Buriram Products and Souvenirs Center at King Rama I Monument, and Sroaw Ground Walking Street. Additionally, there are products exhibitions held by the Office of Social Development such as Red Cross Fair, OTOP of Buriram, etc.

Keywords: development, knowledge of the community, silk cloth, management

บทนำ

ชุมชนบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีระยะทางห่างจากตัวเมืองบุรีรัมย์ 7 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนถนนเส้นบุรีรัมย์-คูเมือง การเดินทางจะใช้ถนนเส้นทางหมายเลข 2074 เพื่อที่จะเดินทางเข้าสู่ตำบลชุมเห็ด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาข้าวและรองลงมาคือรับจ้างทั่วไป ค้าขาย หลังว่างเว้นฤดูกาลทำนา เนื่องจากว่างงานจึงได้มีการรวมกลุ่มกันสร้างกลุ่มอาชีพให้เกิดรายได้ เพื่อร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันบริหารจัดการจัดการผลิตสินค้าชุมชน เพื่อจัดจำหน่ายเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม” โดยมีสมาชิกทั้งสิ้น 16 คน เป็นคนในชุมชนบ้านหนองไทรงาม หมู่ที่ 21 ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการทอผ้าไหมเกิดจากการรวมกลุ่มกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดรายได้ของคนในชุมชน แต่ชาวบ้านขาดองค์ความรู้ในการคิดค้นลวดลายที่มีความแปลกใหม่ สวยงาม สร้างความแตกต่างทางการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดลูกค้า นอกจากนี้ทางกลุ่มยังขาดการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) แต่ยังขาดการให้ความรู้ในการจัดการกับปัญหาอย่างครบวงจร เช่น ปัญหาการสร้างลายผ้า การบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด เป็นต้น ปัจจุบันทางกลุ่มได้นำสินค้าไปฝากขายตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์ฝากขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่งไปขายที่กรุงเทพมหานคร และวางขายในชุมชน จากการสนทนาพูดคุยกับกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหา ด้านออกแบบลวดลายที่ทันสมัย การตลาด การจำหน่าย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาด้านการคิดค้นลวดลายผ้าที่ยังไม่โดดเด่นและยังไม่ทันสมัยใหม่ พบว่า ลวดลายของกลุ่มทอผ้าไหมยังเป็นลวดลายเดิม และยังไม่

การประยุกต์หรือกระทั่งยังไม่มี ความหลากหลายของลวดลายที่ทำให้ผู้ซื้อสนใจ

2. ปัญหาด้านการตลาด พบว่า ชุมชนไม่มีแหล่งตลาดในการขายที่ชัดเจนมีเพียงแค่การนำไปขายงานแสดงผลภัณฑ์สินค้า OTOP งานกาชาด รวมไปถึงการส่งออกผลิตภัณฑ์ตามรายการที่ลูกค้าสั่งเท่านั้น

3. ปัญหาการขาดสถานที่ในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนพบว่า สถานที่ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในแต่ละครั้งเมื่อถึงเวลาขาย สมาชิกภายในกลุ่มจะอาศัยการรวบรวมผลิตภัณฑ์เก็บส่งให้ลูกค้ามารับผลิตภัณฑ์เองที่บ้านของประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นที่สถานที่รวบรวมผลิตภัณฑ์อย่างไม่เป็นทางการ

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นถึงความสำคัญในการค้นหาคำความรู้ที่จะนำไปสู่กระบวนการศึกษาศึกษาภาพในการแก้ไขปัญหาและสร้างรายได้เพิ่มให้กับกลุ่มอาชีพในชุมชน คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาการจัดการจำหน่ายผ้าไหมให้มีความคล่องตัวขึ้นไม่ต้องรอส่งขายทางไกล ปรับขนาดรูปแบบหลากหลายขึ้นและได้สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ดำรงคงไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดหลักในการนำมาวิเคราะห์คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มและแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีนักวิชาการได้นิยามความหมาย เช่น พะยอม วงศ์สารศรี และคณะ, (2545, น.25-26) ได้กล่าวว่า บริหารและประสานทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ หากมองการจัดการทางธุรกิจ ในเชิงกระบวนการตามแนวความคิดการจัดการแล้ว กล่าวได้ว่า กระบวนการในการจัดการธุรกิจนั้น ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารทุกคนต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจ หรืองานทั้งหลายของคนใน ส่วนงานต่าง ๆ ขององค์การทำอยู่ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้วิธีการวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การจัดการคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยความสะดวกหรือการสั่งการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และ ศุภวัฒน์การ วงศ์นวนสุ, (2546, น. 61) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ ดังนี้ การบริหารจัดการ หมายถึง ศักยภาพทางการบริหารจัดการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1. ศักยภาพของระบบสนับสนุนการบริหารจัดการและศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารโดยที่ศักยภาพของระบบสนับสนุนการบริหารจัดการ ประเมินได้จากความเข้มแข็งของ 8 องค์ประกอบทางการบริหาร ซึ่งได้แก่ (1) การวางแผน (2) การฝึกอบรม (3) การนิเทศงาน (4) การบริหารงานบุคคล (5) ความพร้อมของชุมชน (6) การบริหารวัสดุครุภัณฑ์ (7) การบริหารระบบสารสนเทศ และ (8) การเตรียมความพร้อมของชุมชน 2. ศักยภาพของผู้บริหาร ประเมินได้จากความสามารถของผู้บริหารใน 6 ด้านซึ่งได้แก่ (1) ความสามารถในการจัดหาและระดมทรัพยากรเข้าสู่การบริหารจัดการ

(2) ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกให้อยู่ในกรอบ (3) ความสามารถในการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากร (4) ความสามารถในการบริหารจัดการขวัญและกำลังใจ (5) ความสามารถในการบริหารจัดการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และ (6) ความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาที่เบ็ดเสร็จครบวงจร ฉะนั้นการบริหารจัดการกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้เกิดองค์ความรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้กลุ่มจำเป็นต้องมีกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อจะเป็นการนำเสนอความแตกต่างของสินค้า หรือ ผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างทางการตลาด ซึ่งได้มีนักวิชาการนิยามความหมาย เช่น เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Dr. Edward de Bono อ้างถึงในปาณทิพย์ เปลี่ยนโมฬี, 2553, น. 24) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์และผู้ริเริ่มความคิดเรื่อง Lateral Thinking (การคิดนอกกรอบ) ได้อธิบายหลักการทำงานของพื้นฐานสมองที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในเชิงบวกนั้นคือการคิดแบบคู่ขนาน ทั้งเพื่อแก้ปัญหาโดยใช้เหตุและผลควบคู่ไปกับการคิดในเชิงบวก และสร้างสรรค์อันจะนำมาซึ่งการอธิบายเชิงถ้อยคำภาษาที่ครอบคลุมและความคิดที่ชัดเจน อันนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพทั้งนี้เพราะสมองของมนุษย์ถูกออกแบบมาให้การวิเคราะห์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วย อย่างไรก็ตามก็ตีมนุษย์มักใช้สมองในการวิพากษ์ วิจารณ์ มากกว่าการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งในระดับประเทศ ดร.โบโน ให้ความสำคัญมากที่สุด คือการพัฒนาการศึกษาและหล่อหลอมให้เด็ก ๆ รู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์ นอกเหนือจากในห้องเรียน และ ชาย โปธิสิตา, (2559, น.117) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ คือ การทดลองทางความคิด (Thought Experiments) เป็นความจริงว่า แนวคิดดี ๆ สำหรับการวิจัยนั้นบางครั้งเกิดจากความคิดที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่ใช่ความคิดที่ผุดขึ้นในใจแบบ

ฉับพลัน แต่เป็นความคิดที่เกิดจากการ “ลองคิดแปลกไปจากที่เคยคิด” หรือต่างไปจากแนวบรรทัดฐานที่มีอยู่ คำถามในใจประเภทว่า “จะเป็นอย่างไรนะ ถ้า.....” จัดเป็นการเริ่มการทดลองความคิดที่ดี การคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลต่อจากคำถามทำนองนี้อาจช่วยให้เราได้รับความรู้เชิงทฤษฎีที่สามารถพัฒนามาใช้ประโยชน์ในการวิจัยได้ ความคิดสร้างสรรค์ของเราจะ “แน่น” ขึ้น ถ้าเรารู้จักเชื่อมโยงความคิดแบบนี้กับความรู้และประสบการณ์ส่วนตัว กับแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่ก่อน และกับความรู้ที่ได้จากการศึกษานำร่อง ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มอาชีพในชุมชนที่มุ่งเน้นการทำงานเพื่อส่วนรวมสอดคล้องกับมิติของความรู้ด้านภูมิปัญญา สมรรถนะของผู้นำ เครือข่ายทางสังคม (วรัญญา พรหมสาขา ณ สกลนคร กิรติกร จุตะวิริยะ และวิญญูธ์ จำรัสพันธ์ุ, 2560, น.203)

ซึ่งจากการได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหม ซึ่งมีงานวิจัยของ ธีรพงษ์ กันตะคุ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการผ้าไหมอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการผ้าไหมอำเภอปักธงชัย ด้านผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบที่ใช้ ได้แก่ เส้นไหม ได้มาจาก กลุ่มชาวบ้านที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สี ได้จากบริษัทที่นำเข้ามาก็มีของเยอรมัน และสีธรรมชาติในพื้นที่บ้าน และพื้นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากอุตสาหกรรม จะมีมาตรฐานโอท็อป มาตรฐานติดตรานกยูงพระราชทาน มีผ้าขึ้นและแปรรูปเป็นเสื้อสำเร็จรูปของสุภาพบุรุษสุภาพสตรี กลุ่มจะมีรูปลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของประจำร้าน และการออกแบบบรรจุภัณฑ์นิยมออกแบบตามสมัยนิยม แนวทางการส่งเสริมองค์ประกอบของผ้าไหมไทยในอำเภอปักธงชัยวัตถุดิบที่ใช้เส้นไหมควรได้มาจากชาวบ้านที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สีจะเป็นธรรมชาติ และส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากอุตสาหกรรม มาตรฐานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

สามดาว ห้าดาว มาตรฐานติดตรานกยูงพระราชทาน การออกแบบและขนาดสินค้าที่กำหนด เป็นผ้าชิ้น และทำเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสุภาพบุรุษสุภาพสตรี การบรรจุหีบห่อ กล่องจะมีรูปเป็นเอกลักษณ์ของประจำร้าน กำหนดราคาสินค้ากำหนดจากทุนและกำไร กำหนดราคาอิงกับตลาดที่กำหนด เพราะเป็นสมาคมไหมไทย การชำระเงินนิยมให้ลูกค้าชำระเป็นเงินสด ช่องทางการจัดจำหน่าย จะมีหน้าร้านประชาสัมพันธ์ ที่ดีที่สุดในช่วงนี้คือ การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก

จินตนา ลินโพธิ์ศาล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ประการแรก กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่มีปัญหาในการดำเนินงานคือ กลุ่มสตรีทอผ้าไหมขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกลุ่ม 2 ประการ คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษามาตรฐานระดับดาว 2) ความรู้และทักษะการออกแบบลวดลายผ้าไหมที่หลากหลายและแปลกใหม่ ทันสมัย สี การย้อมไหมให้ได้สีสม่ำเสมอ และเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มสตรีทอผ้าไหม คือ 1) จัดประชุมชี้แจงการดำเนินงาน 2) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 3) การใช้กระบวนการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มโดยการฝึกทักษะการออกแบบลวดลายผ้าไหม สี การย้อมไหมให้ได้สีสม่ำเสมอ 3. ผลการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า ภายหลังจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษามาตรฐานระดับห้าดาวใช้แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และภายหลังการฝึกอบรมทักษะการออกแบบลวดลายผ้าไหม สี การย้อมไหมให้ได้สีสม่ำเสมอผลิตภัณฑ์จากผ้ามีลวดลายที่หลากหลาย กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

จากการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของคณะผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มากำหนดทิศทางการวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการไปเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสื่อให้เห็นการผสมผสานองค์ความรู้จากทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ เพื่อประกอบการสรุปภาพรวม (Generalization) ด้วย เพื่อให้ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุมทั้งมิติเชิงลึกและกว้างโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเริ่มจากส่วนที่เกี่ยวกับพัฒนาการก่อตั้งกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน การรวมกลุ่มอาชีพ เป็นต้น โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัยและแนวคิดรวมทั้งทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่นำมากรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ความรู้การก่อตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารสิ่งพิมพ์ สถิติรายงาน บันทึกการประชุมของภาคราชการและชุมชน รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลด้านพัฒนาการก่อตั้งกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางสังคม การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของกลุ่ม พร้อมทั้งวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการก่อตั้งกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มทอผ้าไหม ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้อาวุโสและประชาชนในชุมชนบ้านหนองไทรงาม

2.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Schedule) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ พัฒนาการก่อตั้งกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน พร้อมทั้งค้นหาองค์ความรู้การบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ การจัดการตลาด การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลชุมเห็ด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง และชุมชนบ้านหนองไทรงามให้ช่วยกันผลักดันสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น พร้อมทั้งผลักดันให้กลายเป็นของฝากสำหรับนักท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเก็บข้อมูลจาก ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มทอผ้าไหม ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้อาวุโสและประชาชนในชุมชนบ้านหนองไทรงาม

เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลหนองไทรงาม เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง เป็นต้น

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการก่อตั้งกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคการดำเนินการ ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด การออกแบบลวดลาย สถานที่การจัดจำหน่ายของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางสังคม การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของกลุ่ม พร้อมทั้งวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ดำเนินการพร้อมกับขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนของเกี่ยวกับพัฒนาการกลุ่มสตรีทอผ้าไหม สถานการณ์ปัญหา ตลอดจนองค์ความรู้การบริหารจัดการกลุ่ม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงทางด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดสู่สังคม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูล (Key-Informant) ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 4 คน สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 16 คน ลูกค้าและเครือข่ายของกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ทั้งนี้โดยมีการกำหนดเงื่อนไขว่าผู้ที่ให้ข้อมูล

เป็นบุคคลที่มีความสำคัญและทราบพัฒนาการกลุ่มทอผ้าไหมหนองไทรงาม องค์ความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ผ้าไหม เครือข่ายทางการตลาดหนองไทรงาม ตลอดจนทราบสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

พัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าไหมของชุมชนบ้านหนองไทรงาม คณะผู้วิจัยสามารถจำแนกการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคต่างคนต่างทำ ยุครวมกลุ่มสนทนาวិเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ยุคตั้งกลุ่มสตรีบ้านหนองไทรงาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ยุคที่ 1 ต่างคนต่างทำ

บ้านหนองไทรงามเริ่มก่อตั้งมาจากบ้านหนองตราดน้อย หมู่ 10 ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ผู้ที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านคนแรก ชื่อพ่อสม อุไรแซ ได้เดินทางมาจากจังหวัดศรีสะเกษ และได้เห็นสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีหนองน้ำและมีดินตาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมากจึงตัดสินใจตั้งบ้านเรือนขึ้นและตั้งชื่อว่า บ้านหนองตราดน้อย ตามลักษณะของดินตาดใหญ่ บ้านหนองตราดน้อยเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเหมาะแก่การทำเกษตร และเลี้ยงสัตว์ ต่อมาได้มีประชากรย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยจึงได้แยกหมู่บ้านขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2540 เมื่อแยกการปกครองแล้วได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามต้นไทรใหญ่ ได้ชื่อว่า บ้านหนองไทรงามหมู่ที่ 21 ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่พูดภาษาอีสาน นับถือศาสนาพุทธ

ปัจจุบันมีวัดหนองไทรงามโดยหลวงพ่อดี ปัญญาโรเป็นเจ้าอาวาส มีศาล หลวงปู่อุดมเป็นสถานศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน มีหนองน้ำประจำหมู่บ้านชื่อว่า หนองตราด ตั้งชื่อตามต้นตาลใหญ่ มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,541 ไร่ มีจำนวน 139 หลังคาเรือน และมีการเลือกตั้งผู้นำคนแรกชื่อ นายศรีธน บัวพุทธ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2555 คนที่สอง นายพงษ์ธร ธรรมสาลี ผู้ใหญ่บ้าน (ปัจจุบัน) ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2555 - ปัจจุบัน

ด้วยการที่ชุมชนบ้านหนองไทรงามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม การทำนาและปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการดำรงชีวิตและการ จำหน่ายในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม เป็นอาชีพเสริม ซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน ในอดีตผู้หญิงจะทำหน้าที่ทอผ้าเพื่อไว้สำหรับให้สมาชิกในครัวเรือนได้ใช้ เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ผ้าถุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกครัวเรือนจะ ทอผ้าไหมไว้ใช้เอง ซึ่งเป็นผ้าที่มีความสวยงาม พร้อมไว้เป็นของฝากสำหรับ ญาติพี่น้อง และญาติผู้ใหญ่ และนอกจากนี้ยังนำไปจำหน่ายในชุมชนและ ในชุมชนใกล้เคียง ซึ่งในยุคเริ่มต้นการทอผ้าใหม่เป็นการเรียนรู้ สืบทอดจาก ภูมิปัญญา ซึ่งวิธีการสอนผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง และจะมียาย หรือ แม่คอยบอกวิธีการทำ ซึ่งการเรียนรู้ของผู้คนยุคนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านการ ปฏิบัติ (Learning by Doing) จนทำให้เกิดทักษะและความสามารถในการ ทอผ้าไหมได้ใช้เอง แม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ภูมิปัญญาในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมยังคง ดำรงอยู่เหมือนในอดีต การทอผ้าไหมของชุมชนบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุม เหน็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม เป็น ทัศนกรรมในครัวเรือนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่เน้นการทำไร่ภายในชุมชน จน ได้รับการยอมรับจึงได้มีการทำขายให้กับผู้คนภายนอกชุมชน

ยุคที่ 2 ยุक्रमกลุ่มสนทนาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

ในปี พ.ศ. 2551 ชุมชนมีแนวคิดว่าจะทอผ้าไหมเพื่อเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย ยังไม่มีการรวมกลุ่มกันทำอย่างจริงจัง บางครั้งหากมีสิ่งซื้อจำนวนมาก ชาวบ้านก็จะนำสินค้ามาร่วมกันขาย บางคนก็นำไปฝากขายตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ขายสินค้าของฝาก ร้านผ้าไหม แต่ผลปรากฏว่าผ้าไหมขายไม่ได้เนื่องจากขาดสีสันลวดลายที่มีความโดดเด่น และไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ต่างคนต่างผลิตแล้วนำผ้าไม่ไปขายตามตลาดส่งผลให้เกิดการล้นตลาด ตัดราคาตัวเอง จนทำให้บางคนขาดทุน จึงทำให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มสนทนาพูดคุย โดยมีนางเกสร ไชยกุล ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ได้กล่าวขึ้นว่า “หากจะทำให้มีราคา และไม่ให้ราคาผ้าไม่ตกต่ำ หรือสร้างรายได้เปรียบทางการตลาดทุกคนที่ทอผ้าไหมควรมีการรวมกลุ่มกันทำ ต่างคนต่างผลิต และขายรวมกันผลกำไรจัดแบ่งตามความเหมาะสม และมีการหักเข้ากลุ่ม โดยใช้กลุ่มเป็นกลไกในการต่อรองราคาให้กับสมาชิกทุกคน” จากคำพูดดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่า การที่ชุมชนได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น นำมาสู่การรวมกลุ่มสนทนาพูดคุย จนได้ข้อสรุปร่วมกัน จึงเป็นการทำให้กลุ่มคนที่ทอผ้าไหม เปิดโอกาสที่จะได้สร้างงานสร้างรายได้ มองเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม ผ่านการสร้างกลไกการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ได้แก่ กติกากลุ่ม การปันผล การหักเงินเข้ากลุ่มเพื่อเป็นการบริหารจัดการร่วมกัน จึงเป็นทางออกให้กับชาวบ้านที่จะเพิ่มอำนาจการต่อรองจากกลไกทางการตลาด พร้อมทั้งกำจัดจุดอ่อนคือ ต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดการตัดราคา สินค้าขายไม่ได้ กำจัดจุดอ่อนโดยกลายเป็นโอกาสที่จะทำให้กลุ่มสามารถเดินต่อในระยะยาวได้ และเพิ่มโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเห็นถึงความสำคัญในการทำงานเป็นกลุ่มของชุมชนอีกด้วย หลังจากได้มีการรวมกลุ่มผลปรากฏว่าสินค้าขาย

ดีขึ้น มียอดขายสูงขึ้น มีรายได้ต่อคน 4,000-5,000 บาทต่อเดือน จากการบอกเล่าของนางสุพิน วิไลลักษณ์ รองประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงามแล้วว่า “มีการนำไปฝากขายตามสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นส่วนใหญ่ วางจำหน่ายตามสถานที่จัดแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และมีคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง หรือมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนำไปขายช่วย ครั้งละ 5-10 ผืน ผืนละ 1,500-2,500 บาท ขึ้นอยู่กับลวดลายผ้า”

การจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างไรที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพองค์ความรู้ระดับจากคุณค่า คือความภาคภูมิใจ ไปสู่การสร้างมูลค่า คือ รายได้ของชุมชน เพื่อสื่อให้เห็นการพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ นภาพรณี หะวานนท์ และ พิสมัย รัตนโรจน์สกุล (2550, น. 81) ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มเป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพราะการรวมกลุ่มเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในชุมชน เพื่ออุดมการณ์และแนวทางในการปรับตัวร่วมกัน การรวมกลุ่มจึงทำให้เกิดหรือเสริมพลังของ “ความเป็นชุมชน” ให้มีแรงเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพราะการทำงานกันเป็นกลุ่มจำเป็นต้องค่อย ๆ ปรับกระบวนการทัศนคติการทำงานคนเดียว ให้เกิดการ ทำงานเป็นกลุ่ม เพราะการทำงานเป็นกลุ่มจะสะท้อนถึงพลัง และสื่อให้เห็น การสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ฉะนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม จึงทำให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ให้ชุมชนเข้าใจเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างคนให้เคารพและให้เกียรติกับคนหมู่่มาก การสร้างกติกากา การเงิน การจัดสวัสดิการกลุ่ม ความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และการสร้างระบบของกลุ่มให้มีความชัดเจน เช่น การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน การประสานร่วมกับหน่วยงานภายนอก การสร้างเครือข่ายทางการตลาด การจัดสรรวัตถุดิบให้เพียงพอต่อการผลิต ซึ่งปัจจัยทั้งหมดต้องทำให้

ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ที่สำคัญการตลาดต้องนำการผลิต วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เห็นความโดดเด่น เพื่อสร้างจุดขายทางการตลาด และให้ลูกค้าเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ยุคที่ 3 ตั้งกลุ่มสตรีบ้านหนองไทรงาม

ในปี พ.ศ. 2557 ทางกลุ่มสตรีทอผ้าไหมได้รับการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินการของกลุ่ม จำนวน 20,000 บาท จากองค์การบริหารส่วนตำบลชุมเห็ด (ปัจจุบันเป็นเทศบาลตำบลชุมเห็ด) ซึ่งมีนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้กลายเป็นเศรษฐกิจชุมชน และทางกลุ่มก็ได้นำเงินทุนไปซื้ออุปกรณ์เครื่องมือ และวัตถุดิบในการทอผ้าไหม ทำให้กลุ่มมีอุปกรณ์ที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ยังขาดอุปกรณ์จำนวนมาก จึงทำให้มีการระดมเงินทุนจากสมาชิก ปี 600 บาท เพื่อนำมาเป็นกองทุนเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มทอผ้าไหมมีการทอผ้าไหม ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสีดินแดง ผ้าแพรวา มีการนำไปจัดจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ เช่น งานแต่งงาน บวชนาคและงานประเพณีต่างๆ เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น เพื่อให้ลูกค้าได้เลือกซื้อสินค้าตามความต้องการของตนเอง

2. ปัญหาในการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม

ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหม พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา การจำหน่ายผ้าไหมลดลง เนื่องจากลูกค้าไม่ให้ความสำคัญ จึงทำให้กลุ่มเผชิญกับปัญหาหลายด้านๆ เช่น การตลาด สถานที่จัดจำหน่าย ปัญหาต้นทุนการผลิต ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัญหาสารสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการตลาดของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม พบว่า ปัจจุบันยังมีตลาดที่จำกัด มีเพียงการนำไปขายในชุมชนใกล้เคียง และจัดจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และนำไปจำหน่ายตามมีการจัดงานต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา งานกฐิน งานผ้าป่า เป็นต้น

จากการให้ข้อมูลของกลุ่มแม่บ้านได้เล่าว่า “ปัญหาด้านการตลาดที่ผ่านมามีชุมชนไม่มีแหล่งตลาดในการขายที่ชัดเจนมีเพียงแต่การนำไปฝากขายตามสินค้าโอท็อป เป็นส่วนใหญ่ วางจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าที่มีหน่วยงานจัดให้และมีคนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียงคือ ที่ได้นำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไปขายตามงานเทศกาลต่าง ๆ โดยรับไปในรูปแบบฝากขายหรือโชว์ตามงานสินค้าโอท็อป ผ้าไหม จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจะไปครั้งละ 5-10 ผืน และยังมีผ้าไหมอีกส่วนหนึ่งที่จำหน่ายบ้านประธานกลุ่มเป็นการจำหน่ายที่ไม่เป็นทางการ โดยจะขายให้กับคนในชุมชนใกล้เคียงเนื่องจากตลาดผ้าไหมยังไม่เป็นที่โดดเด่นในท้องตลาดเพราะผลิตภัณฑ์ยังไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้า จึงอยากจะขยายตลาดให้มากขึ้น แต่ยังไม่มีความชัดเจน หรือ หน่วยงานที่มาสนับสนุนอย่างจริงจัง”

จากคำพูดดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทางการตลาดเป็นสิ่งที่สำคัญ หากมีตลาดมากก็จะลดภาวะความเสี่ยง ในทางตรงกันข้ามหากมีตลาดไม่มาก อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการกลุ่มในอนาคตอย่างแน่นอน

2. สถานที่จัดจำหน่าย พบว่า ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าไหมใช้พื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าตั้งอยู่ติดกับถนนใหญ่ภายในหมู่บ้าน เป็นถนนที่มีการสัญจรไปมาสะดวก เป็นสถานที่จำหน่ายไม่ใหญ่มาก ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงจะรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี นอกจากนี้สถานที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งจัดเก็บผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกลุ่มที่นำมารวมกันเพื่อนำไปฝากขาย

จนทำให้พื้นที่คับแคบ และไม่เหมาะต่อการจัดขายสินค้า หากเป็นลูกค้านอกพื้นที่จะทำให้ไม่สะดวก จึงจำเป็นต้องมีที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาให้การสนับสนุน หรือ หาสถานที่จัดจำหน่ายให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด

3. ปัญหาต้นทุนการผลิต พบว่า ปัจจุบันสมาชิกภายในกลุ่มมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดน้อยลง เนื่องจากต้องใช้เวลาเลี้ยง จนทำให้วัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการนำไปแปรรูป ทางกลุ่มจึงได้ใช้วิธีการสั่งซื้อไหมมัดหมี่ตามท้องตลาดเพื่อมาแก้ปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอ แต่ในขณะเดียวกันทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นตามไปด้วย จึงส่งผลกระทบต่อราคาค่าไหมในแต่ละผืน

จากการให้ข้อมูลของนางเกสร ไชยกุล ได้กล่าวว่า “การทอผ้าไหมนั้นต้องมีองค์ประกอบในหลาย ๆ ด้านทั้งวัสดุและอุปกรณ์ต่างเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การซื้อวัตถุดิบอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่มีราคาสูงขึ้น จากเดิมเมื่อก่อนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง แต่ปัจจุบันมีการสั่งซื้อเส้นไหมสำเร็จรูปมาจากตลาดและนำมาทอต่อ ทำให้ต้นทุนในการผลิตมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้ผ้าไหมที่ทอแล้วมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย ยากที่จะแข่งขันทางด้านราคา กับสิ่งทออื่น ๆ ที่มีราคาถูกและดูแลรักษาง่ายกว่าผ้าไหม”

จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ปัญหาต้นทุนการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กลุ่มลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทางกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก เน้นการสนทนาพูดคุย ตัดสินใจ วางแผนร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกทุกคน

4. ปัญหาขาดการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกทั้งหมดยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ขาดการประชุม และขาดการระดม

สมองในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ต่างคนต่างทำและนำมาขายร่วมกัน บางครั้งไม่สามารถควบคุมคุณภาพสินค้าได้ จึงทำให้เกิดปัญหาการตลาดตามมาด้วย เนื่องจากสมาชิกบางคนยังไม่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้ในระยะยาวได้

จากการให้ข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า “สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมแต่ละคนมีการแบ่งแยกกันทำ บางคนทอ บางคนมัด บางคนทอ บางคนต่างทำมีการแยกหน้าที่กันทำที่บ้านของตัวเองหรือแบ่งแยกกันทำคนละแผนคนละอย่าง ทำให้ขายไม่ได้ราคา บางรายขาดทุน บางรายได้กำไร แล้วแต่จังหวะและโอกาสที่ขายผ้าไหมออกไป”

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้สมาชิกทุกคนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายและทิศทางการทำงานร่วมใจ และสำคัญไปกว่านั้นเป็นการรวมตัวเพื่อต่อรองทางการตลาดให้กับพ่อค้าคนกลางให้รับซื้อสินค้าในราคาที่ยุติธรรม

3. องค์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

องค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าไหมของชุมชนบ้านหนองไทรงามพบว่า เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นระยะเวลานานในอดีตนิยมทอผ้าไหมเพื่อใช้เองภายในครอบครัว ผู้หญิงส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดจากแม่ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวจะได้ทำใช้เอง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อเป็นอาชีพเสริมในนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าไหมของชุมชนบ้านหนองไทรงามแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 องค์ความรู้จากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

องค์ความรู้จากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ พบว่า การทอผ้าไหมได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชนนานนับตั้งแต่มีการก่อตั้งชุมชน เริ่มจากการทอใช้ในครัวเรือน เพื่อนำไปใช้ในงานวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของชุมชน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานกฐิน งานเข้าพรรษา ออกพรรษา ตลอดจนงานแต่งงานไว้สำหรับการแต่งกายของคู่บ่าวสาวแล้วเป็นของที่ระลึกสำหรับให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวอีกด้วย จึงนับได้ว่าผ้าไหมมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนบ้านหนองไทรงามเป็นอย่างยิ่ง เพราะผ้าไหมเป็นผ้าที่มีความสวยงาม มีขั้นตอนในการทอผ้าที่ค่อนข้างประณีต และใช้ความละเอียดเป็นอย่างมาก กระบวนการทอผ้าเป็นกระบวนการทางภูมิปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ที่พัฒนา ต่อยอด ดัดแปลง ปรับปรุง จนกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับในทุกยุคทุกสมัย

จากการบอกเล่าของนางหนูพันธ์ ไชยรินทร์ ได้ให้ข้อมูลว่า “การทอผ้าไหมในอดีตก็เรียนรู้จากปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ถ่ายทอดมาเรื่อย ๆ เพราะในอดีตผู้หญิงก็อยู่บ้าน ไม่ได้ไปไหน เวลาว่างก็สอนกันให้ทำ เพื่อได้ทอใช้เองบ้าง ทอขายบ้าง เป็นของฝากบ้าง การทอผ้าไหมต้องใช้ความละเอียด ประณีตพอสมควรกว่าจะได้มา ฉะนั้นการให้ผ้าไหมเป็นของฝากสำหรับญาติผู้ใหญ่ จึงเป็นของที่มีคุณค่ามาก”

จากคำพูดดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผ้าไหมตั้งแต่การทอ การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นของฝากของที่ระลึก และที่สำคัญกลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนอีกด้วย ผ้าไหมจึงเป็นหัตถกรรมของชุมชน ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ การทอผ้าไหมในอดีตทุกขั้นตอนสาวด้วยมือ จึงทำให้เส้นไหมอ่อนนุ่มและมีความยืดหยุ่น เมื่อนำมาถักทอเป็นผืนผ้าจะทิ้งตัวอย่างมีน้ำหนัก ภูมิปัญญาการสาวไหมเป็นกระบวนการผลิตเส้นไหมของผู้เลี้ยงไหม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง

ของวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาของสตรีภายในครอบครัว คือ แม่ ถ่ายทอดวิธีการสาวไหมโดยการทำให้ดู และนำวิธีการสาวไหมให้บุตรรู้ แล้ว บุตรสาวนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ซ้ำแล้วซ้ำอีก จนเกิดความชำนาญเป็นการเรียนรู้ในครอบครัว แล้วขยายไปในชุมชนนั้น ๆ และนอกชุมชน โดยมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว (ศิริพร บุญชู และนันทวรรณ รักพงษ์, 2555, น. 6-7) นอกจากนี้ในอดีตชุมชนบ้านหนองไทรงามยังได้นำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้ ในการย้อมผ้าไหม เช่น สีแดงจะได้มาจากเปลือกประดู่ สีเหลืองจะได้มาจากขมิ้น สีเขียวจะได้มาจากใบไม้ โดยนำไปต้มจนน้ำกลายเป็นสีที่ต้องการแล้วนำไปย้อมผ้าไหม ทำให้สีสันทสวยงาม

3.2 องค์ความรู้จากการปรับปรุง ดัดแปลงของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม

องค์ความรู้ใหม่ พบว่า ปัจจุบันชุมชนได้มีการนำสีธรรมชาติผสมผสานกับสีตามท้องตลาดทำให้ผ้ามีสีสันสดใส และยังคงมีความเป็นธรรมชาติเหมือนเดิม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้ต่อยอด ปรับปรุง ดัดแปลงให้เกิดความสะดวกสบายและทันกับยุคสมัย นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้มีการคิดลวดลายผ้าไหม เช่น ลวดลายดาวล้อมเพชร ลายขอสะออน ลายหางนกยูง ลายนาคกระโจม ลายเจ้าบัวทรงเครื่อง ลายหมี่ลาย และลายหมี่ปลาชิว เป็นต้น ซึ่งได้องค์ความรู้จากการไปศึกษาดูงานแล้วนำมาปรับปรุงดัดแปลงจนได้เกิดเป็นลวดลายทางกลุ่ม เช่น ลายแมงมุม ซึ่งประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมได้เป็นผู้คิดค้นจากการไปกราบไหว้สักการะที่คำชะโนด จากนั้นได้นำสิ่งที่พบเห็น คือ พญานาคนำมาประยุกต์โดยการนำลายพญานาคมาทำเป็นลวดลายของผ้าไหม ปัจจุบันได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นจำนวนมาก มียอดขายจากลายแมงมุมและลายนาคกระโจมเดือนละ 15-20 ผืน ราคาผืนละ 2,500 บาท คิดเป็นเงิน 37,500-50,000 บาท จึงนับได้ว่ากรณีที่ทางกลุ่มสตรีทอผ้าไหม

ได้มีการคิดค้นการสร้างลวดลายได้จึงเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้จะมีสีสันสดใสแล้วยังมีความทันสมัยยังสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการแต่งกายด้วยชุดไทยทุกวันอังคารอีกด้วย

ภาพที่ 1 ลายนาคเจ็ดหัวหรือลายแมงมุม

ภาพที่ 2 แสดงภาพลวดลายหางนกยูง

ภาพที่ 3 แสดงภาพลายขอสะออน

ภาพที่ 4 แสดงภาพลายนาคกระใจ

ภาพที่ 5 แสดงภาพลายดาวล้อมเพชร

ภาพที่ 6 แสดงภาพเจ้าป่าวทรงเครื่อง

ภาพที่ 7 แสดงภาพลายหมีล่า

ภาพที่ 8 แสดงภาพลายหมีปลาซิว

3.3 องค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มสตรีทอผ้าไหม

จากการเก็บข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มสตรีทอผ้าไหม พบว่า มีการวางโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการ

เป็นต้น เพื่อเป็นการให้ทุกคนได้รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง แต่การวางบทบาทหน้าที่ที่เป็นเพียงการกำหนดภาระหน้าที่เพียงเท่านั้น แต่สมาชิกในกลุ่มทุกคนก็ช่วยเหลือกันทุกตำแหน่ง เพราะการทำงานเป็นกลุ่มไม่มีเงินเดือนประจำ มีเพียงเงินปันผลจากยอดขายที่ขายได้เพียงเท่านั้น จึงทำให้สมาชิกทุกคนเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย จัดหาวัตถุดิบ และการตลาด เป็นต้น โดยทางกลุ่มจะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้งเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารที่มีเข้ามาทั้งจากภายนอกและภายในกลุ่ม และตรวจสอบบัญชีการเงิน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการกลุ่ม พร้อมทั้งค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ผ่านการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยน ตลอดจนการกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่มในอนาคต จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มสตรีทอผ้าไหมประสบความสำเร็จมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การบริหารจัดการด้านทุน พบว่า กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงามแม้จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณการตั้งกลุ่มจากองค์การบริหารส่วนตำบลชุมเห็ด เป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท ทางสมาชิกกลุ่มก็ได้ร่วมกันระดมเงินทุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การผลิต เริ่มแรกมีการระดมหุ้นคนละ 600 บาท มีเงินทุนจำนวน 9,600 บาท ซึ่งกลุ่มจะมีการบริหารจัดการเงินผ่านการจัดทำบัญชี รายงานการเงินประจำปี เพื่อเป็นการให้สมาชิกทุกคนสามารถตรวจสอบได้ โดยมี นางหนูพันธ์ ไชยรินทร์ ผู้ช่วยเหรัญญิก ในการจัดทำบัญชีของกลุ่ม

3.3.2. การบริหารจัดการการผลิต พบว่า กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงามมีรูปแบบการบริหารจัดการการผลิตแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ต่างคนต่างผลิต และนำผ้าไหมมาส่งให้กลุ่มขาย
2. ร่วมกันผลิตในกลุ่ม และนำไปจัดจำหน่ายร่วมกัน ซึ่งทั้ง 2 แบบนี้เป็นการสร้างความสะดวกสบายและทำให้สมาชิกทุกคนได้ใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ เพราะทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทอ

ผ้าไหมไม่ต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งทางกลุ่มได้แบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการภายในกลุ่มดังนี้

1. นางเกสร ไชยกุล ประธานกลุ่ม มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการซื้อเส้นไหมสำเร็จรูปจากท้องตลาด
2. นางสุพิน วิไลลักษณ์ รองประธานกลุ่ม มีหน้าที่รับผิดชอบรองจากประธานกลุ่มในเวลาที่ประธานกลุ่มติดธุระ รองประธานก็จะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการซื้อเส้นไหมสำเร็จรูปและนำเส้นไหมสำเร็จไปแบ่งแยกให้สมาชิกภายในกลุ่มทอผ้าไหม
3. นางแพงศรี จารย์โรตง เหมัญญิก มีหน้าที่ทำบัญชีเกี่ยวกับเงินทุนกองกลางของกลุ่มและรายได้ของกลุ่มในแต่ละปี
4. นางหนูพันธ์ ไชยรินทร์ ฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่เป็นผู้จัดการประสานงานของทุกฝ่าย รวมทั้งสรุปข้อมูลในการประชุมกลุ่มทุกครั้ง และเป็นผู้จัดการประชุมให้เป็นการประชุมเป็นไปอย่างเรียบร้อย
5. นางมุกดา อนุติ และสมาชิกภายในกลุ่ม มีหน้าที่ทอผ้าไหมเมื่อทอผ้าไหมเสร็จแล้วก็นำผ้าไหมไปรวมกันที่บ้านประธานกลุ่ม

3.3.3 การจัดการวัตถุดิบ พบว่า แหล่งวัตถุดิบของวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าไหมส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ เช่น เส้นไหมดิบราคาโดยประมาณ 550-700 บาท/กิโลกรัม ส่วนสีย้อมไหม โดยประมาณกล่องละ 12 ของ ราคา 6 บาท ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุนในการผลิตแต่ละฝืนแตกต่างกัน เช่น ลวดลายนาคเจ็ดหัวหรือลายแมงมุมมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,500 บาท ลายหางนกยูงมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,800 บาท ลายขอสะออนมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,300 บาท ลายนาคกระโจมมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,500 บาท ลายดาวล้อมเพชรมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,700 บาท ลายเจ้าป่าวทรงเครื่องมีต้นทุนการผลิต

จำนวนเงิน 1,700 บาท ลายหมี่มีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,500 บาท ลายปลาชิวมีต้นทุนการผลิตจำนวนเงิน 1,400 บาท โดยราคาที่กำหนดไว้จะขึ้นอยู่กับขนาดและลวดลายแต่ละผืนมีราคาที่แตกต่างกัน บางผืนที่มีลวดลายที่ใช้ความละเอียดประณีตก็จะมีราคาแพง ผ้าไหมส่วนใหญ่จะมีราคาผืนละ 2,000-2,500 บาท/ผืน ส่วนอุปกรณ์บางชนิดสามารถหาได้จากภายในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนจะมีการทำอุปกรณ์การทอผ้าขึ้นมาใช้เองเพื่อประหยัดต้นทุนการผลิตผ้าไหม เช่น หูก ฝีม กง อัก หลักตีนกง หลา กระจวย หลอดใส่ด้าย หลักเฟีย โขงมี เป็นต้น

3.3.4 ด้านการตลาด พบว่า กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม จะรวบรวมสินค้าของสมาชิกที่ต้องการจัดจำหน่าย มาแสดงไว้ ณ บ้านประธานกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อผู้ที่ต้องการซื้อสินค้าหรือเยี่ยมชมสินค้า และนอกจากนั้นยังสามารถซื้อสินค้าผ่านตัวสมาชิกได้โดยตรง ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มได้มีช่องทางการตลาดที่หลากหลายช่องทาง ได้แก่

1. จัดสถานที่ขายภายในกลุ่มสตรีผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม ตั้งอยู่ที่บ้านประธานกลุ่ม ติดกับถนนลาดยางภายในหมู่บ้านตำบลชุมเห็ด อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสินค้าของกลุ่มฯ เป็นที่จัดจำหน่ายอยู่ภายในชุมชน

2. ส่งออกสู่ศูนย์ (OTOP) ตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ ส่งขายศูนย์สินค้าและของฝากจังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 รวมไปถึงงานสำคัญต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในจังหวัดบุรีรัมย์ เช่น งานกาชาดงานแสดงสินค้า (OTOP) ของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

3. นำไปวางขาย ณ ถนนคนเดินเขาคกราวบุรีรัมย์

อภิปรายผล

ภูมิปัญญา เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ องค์ความรู้ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย และปัจจุบันได้นำ องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรมมาผสมผสานกับแนวคิดเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ จนทำให้เกิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ของชุมชนท้องถิ่น เช่น การจักสาน การแปรรูปอาหารพื้นถิ่น การทอผ้า การวัดดูแลผู้ใช้จากกะลามะพร้าว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิจาก ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษแทบทั้งสิ้น ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการนำสินค้าทางวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยมาสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เกิดการกระจายรายได้สู่ ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นการผลักดันสินค้าท้องถิ่น คือ ผ้าไหมไทย ที่มีวดลายสวยงามสะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์ ให้ความสำคัญกับการยกระดับผ้าไหมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวบุรีรัมย์ เพื่อให้สอดคล้องกับคำขวัญประจำจังหวัดว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นาย อนุสรณ์ แก้วกังวาน ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ มีนโยบายให้ส่วนราชการ แต่งชุดไทยทุกวันอังคาร เพื่อเป็นการสืบสานความเป็นไทย จากนโยบาย ดังกล่าวจึงเป็นโอกาสให้กับกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงามที่จะได้ สร้างสินค้าทางวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทย และปรับปรุง ลวดลายให้มีความทันสมัย

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงาม มีการคิดลวดลายที่ทันสมัย และปัจจุบันทางกลุ่มมียอดขายที่เพิ่มขึ้น

โดยเฉพาะลายแมงมุมและลายนาคระใจจะมีลูกค้าโทรสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก เดือนละ 15-20 ผืน ราคาผืนละ 2,500 บาท ซึ่งหลักการการรวมกลุ่มเป็นการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักการ อุดมการณ์ เหมือนกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิก ในการครองชีพ นำไปสู่การลงทุนทางเศรษฐกิจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน (เดชา เนตรสว่าง, 2555, น. 18) ดังนั้นหลักการรวมกลุ่มที่จะทำให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดีทั้ง ทักษะและประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ การวางแผนการควบคุมการผลิต การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการทำบัญชี ในการบริหารจัดการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่มและสมาชิก รวมทั้งการทำงานเป็นทีม การตัดสินใจโดยกระบวนการกลุ่มและระเบียบวินัยของสมาชิกที่ผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งหลักการดังกล่าวทางกลุ่มสตรีบ้านหนองไทรงามได้หลักวางแผนบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้การขับเคลื่อนของการทำงานมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลกำลังให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนร่วมกันผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การวางแผน ประเมินผล และการได้รับผลประโยชน์

สอดคล้องกับการวิจัยของธีรพงษ์ กันตะคุ (2557) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการผ้าไหม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความสำเร็จของผู้ประกอบการผ้าไหมอำเภอปักธงชัย ด้านผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบที่ใช้ได้แก่เส้นไหม ได้มาจาก กลุ่มชาวบ้านที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สี ได้จากบริษัทที่นำเข้ามาก็มีของเยอรมัน และสีธรรมชาติในพื้นที่บ้าน และฟืน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากอุตสาหกรรม จะมีมาตรฐานโอท็อป มาตรฐานติดตรานกยูงพระราชทาน มีผ้าชิ้น และแปรรูปเป็นเสื้อสำเร็จรูปของสุภาพ

บุรุษสุภาพสตรี กลุ่มจะมีรูปลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของประจำร้าน และการออกแบบบรรจุภัณฑ์นิยมออกแบบตามสมัยนิยม แนวทางการส่งเสริมองค์ประกอบการผ้าไหมไทยในอำเภอปักธงชัย วัตถุประสงค์ที่ใช้เส้นไหมได้มาจากชาวบ้านที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สีจะเป็นธรรมชาติ และส่งเสริมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากอุตสาหกรรม มาตรฐานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สยามดาว หาดดาว มาตรฐานติดตรานกยูงพระราชทาน การออกแบบและขนาดสินค้าที่กำหนด เป็นผ้าชิ้น และทำเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสุภาพบุรุษสุภาพสตรี การบรรจุหีบห่อ กล่องจะมีรูปเป็นเอกลักษณ์ของประจำร้าน กำหนดราคาสินค้ากำหนดจากทุนและกำไร กำหนดราคาอิงกับตลาดที่กำหนด เพราะเป็นสมาคมไหมไทย การชำระเงินนิยมให้ลูกค้าชำระเป็นเงินสด ช่องทางการจัดจำหน่าย จะมีหน้าร้านประชาสัมพันธ์ ที่ดีที่สุดในช่วงนี้คือการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก

ซึ่งปัจจุบันการแต่งกายชุดไทย ได้รับความนิยมน่าจะยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายของรัฐบาลได้ให้หน่วยงานภาครัฐแต่งกายชุดไทยประจำทุกวันอังคาร หรือ วันศุกร์ จึงกลายเป็นช่องทางหนึ่งที่สร้างพลังต่อการขับเคลื่อนผ้าไหมไทยให้ได้รับความนิยมน่าจะยิ่งขึ้น กอปรกับการส่งเสริมผลักดันสนับสนุนให้นำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสู่สากล หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงได้พยายามค้นหาพื้นที่ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ความโดดเด่นทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจบ้านพื้นฐานความเป็นไทย กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองไทรงามจึงนับได้ว่าเป็นการตอบโจทย์แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษาวิจัย การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จำเป็นต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ทุนมนุษย์ผสมผสานองค์ความรู้สมัย

ใหม่กับองค์ความรู้ที่เป็นรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร และเศรษฐกิจ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน ทูทางวัฒนธรรม จึงเปรียบเสมือนกลไกทางธรรมชาติที่ยกระดับขึ้นมาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ผสมผสานมิติของสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ชุมชน เพราะวัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นศูนย์รวมของจิตใจ ที่สามารถทำให้ผู้คนในสังคมเกิดการเชื่อมร้อยจิตใจให้ยึดถือและปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด วัฒนธรรม ความเชื่อ จึงเป็นกลวิธีที่ส่งพลังและอำนาจให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการที่เกิดการเชื่อมโยงระหว่าง คน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และศาสนา ให้เกิดดุลยภาพ ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม การพัฒนาแบบแยกส่วน ไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ จึงจำเป็นต้องมีวิธีคิดแบบใหม่ คือ การคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ เพราะปัญหาทุกปัญหามีการเชื่อมโยงกัน ทั้งหมด ขึ้นอยู่ที่ว่าจะสามารถยกระดับสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าต่อชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีหรือไม่ ทูภูมิปัญญา และวัฒนธรรมหากใส่ความคิดสร้างสรรค์แปรรูปให้กลายเป็นสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ ก็จะกลายเป็นการสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับเอกลักษณ์ความเป็นไทย ที่สำคัญยังเป็นการพัฒนาชุมชนบนฐานความรู้ และปัญญาให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในยุคโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานในท้องถิ่นที่ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้ทักษะการสร้างลายผ้าให้มีความทันสมัยมากขึ้น พร้อมทั้งผลักดันให้กลายเป็นชุมชนต้นแบบทอผ้าไหมของอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพราะปัจจุบันมีชุมชนต่างพื้นที่มาศึกษาดูงาน ตลอดจนมาแลกเปลี่ยนรู้การบริหารจัดการกับกลุ่มสตรี

ทอผ้าไหม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของกลุ่ม และที่สำคัญ เป็นการผลักดันตามนโยบายรัฐบาลที่กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพบนพื้นฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน

2. ทางคณะครูและผู้บริหารศึกษาโรงเรียนบ้านหนองตาดน้อย ควรจะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้มีพื้นที่แห่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และที่สำคัญยังได้สร้างสำนึก ความตระหนักในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไม่ให้สูญหาย

3. ทางกลุ่มสตรีทอผ้าไหมควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนภาควิสาหกิจชุมชนด้วยกัน เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตผ้าไหม ให้ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสร้างศูนย์ การเรียนรู้ผ้าไหมของจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ลินโพธิ์ศาล. (2554). *การพัฒนาของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบล ตองโขน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ศิลป- ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2559). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- เดชา เนตรสว่าง. (2555). *สภาพปัญหาและการส่งเสริมการตลาดผ้าไหมทอมือ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทอง อำเภอไทรงาม จังหวัด กำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภาพรณี หะวานนท์ และพิศมัย รัตนโรจน์สกุล. (2550). *ทฤษฎีฐานราก ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.

- ปาณทิพย์ เปลี่ยนโมฬี (บรรณนาธิการ). (2559). ทุณวัฒนธรรม 9 ยุคสมัย.วารสาร
ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 58(6) 5-8.
- พะยอม วงศ์สารศรี และคณะ .(2545). *ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ*.
กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และ ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ. (2546). *การพัฒนาศักยภาพ
การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*.
ขอนแก่น: พระธรรมขันธ์.
- วิญญา พรหมสาขา ณ สกลนคร กิรติกร จูตะวิริยะ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2560).
การจัดการทรัพยากรชุมชนโดยใช้ทุนทางสังคมภายใต้ระบบเกษตร
พันธะสัญญา. *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*. 13(2) 190-237.
- ศิริพร บุญชู และนันทวรรณ รักพงษ์. (2555). *ภูมิปัญญาการผลิตเส้นไหมไทย
พื้นบ้านอีสาน*. กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.